

Geologian tutkimuskeskus
PL 96
02151 ESPOO

Eduskunta
Talousvaliokunta

GEOLOGIAN TUTKIMUSKESKUKSEN ASiantuntijalausunto Talousvaliokunnalle Hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaksi (HE 76/2022)

Geologian tutkimuskeskus (GTK) kiittää tilaisuudesta antaa lausuntonsa talousvaliokunnalle aiheesta "Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta" (GTK/691/00.17/2022).

Lausuntomme ytimessä on GTK:n lakisääteisen tehtävän eli geologisen tutkimuksen ja kartoituksen mahdollisuuksien turvaaminen (laki 167/2011 ja asetus 168/2011).

GTK tekee elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kannalta tarpeellista geologian alan tutkimus- ja kehitystyötä sekä huolehtii toimialan tiedonkeruusta ja tietohuollosta. Tähän liittyy myös yhteiskunnan mineraalivarojen huoltovarmuus, jonka merkitys on korostunut käsillä olevan energiakriisin takia sekä Kiinaan keskittyneen uusiutuvan energian tuotantoteknologian ja akkuvalmistuksen vuoksi. Mineraalien ja metallien merkitys kasvaa jatkossa erityisesti niiden kriittisen roolin vuoksi siirryttäessä uusiutuvan energian käyttöön. Kokonaiskäsitys mineraalipotentialista EU:n ja Suomen alueella tulee olemaan yhä strategisemmassa asemassa arvioitaessa ja laadittaessa toimenpiteitä, millä voitaisiin purkaa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä nykyistä liian vahvaa riippuvuutta Kiinan hallitsemista arvoketjuista.

GTK:n keräämä ja taltioima geotieto on kasvattanut arvoaan ajan kuluessa ja se on merkittävä osa kansallista tietopääomavarantoamme myös tulevien sukupolvien tutkimus- ja tietotarpeiden näkökulmasta. Geotieto luo pohjan raaka-aineiden kestäväälle ja strategiselle hallinnalle, siksi geologisen tutkimuksen ja kartoituksen mahdollisuuksien turvaaminen on meille tärkeää.

GTK:N LAUSUNNON PÄÄKOHDAT

Alla esitetyt asiat ovat pääosin otettu esiin laajemmin jo GTK:n jättämästä lausunnosta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulain muuttamiseksi (GTK/518/00.17/2021).

4.10.2022

Luonnonsuojelulain muutos 67§ ei saa vaarantaa GTK:n perustutkimustoimintaa ja tämä pitäisi huomioida laissa. GTK katsoo, että kategoriset esitykset tiettyjen kivilajien (serpentiniitti), mineraalien (serpentiini) tai kemiallisen koostumuksen kivien (piihappoköyhyyteen liittyvä emäksisyys tai ultraemäksisyys) suojelemiseksi vaarantavat geologisen perustutkimuksen ja raaka-ainevarojen moninaisen hyötykäytön (esimerkiksi serpentiniitin, serpentiini-mineraalia sisältävien kivien tai ultraemäksisten kivien hyötykäyttö hiilidioksidin sitojana). **Suojelun tarvetta olisi mielestämme kaikkein selkeintä arvioida vain ja ainoastaan kasvilajiston kautta, ilman tulkinnanvaraisia kytkentöjä mineraaleihin, kivilajiin tai geokemiaan.** Lakiesityksessä 67 § esitetyn mukaisesti erilaisten kallio-, kivikko- ja soraikkoesiintymien hävittämis- ja heikentämiskiellon vaikutukset geologiselle tutkimustoiminnalle ja luonnonvarojen tutkimukselle tulisi selvittää tarkemmin. Lakiesityksessä kuvatuista kivilajeista mm. emäksisten kivien alueella ei tiedetä esiintyvän serpentiinikasvilajistoa. Mikäli lakiesitykseen mukaisesti suojeluun sisällytetään mainitut geologiaan liitetyt ominaisuudet (mineraali, kivilaji tai erilainen piihappopitoisuus), on tiedostettava, että suojelun piiriin ehdotettujen kivilajien määrä on hyvin huomattava Suomen kallioperässä, (kuva 1.). GTK huomauttaa myös, että erilaisia kivikko- tai soraikkoalueita ja niiden laajuutta ei tunneta riittävän hyvin suojelupäätöksen vaikutusten arviointia varten.

Tutkimustoiminnan tulisi olla sallittua alueilla, joissa lakiesityksessä mainittua kasvilajistoa ei tavata. Tällöin suojeluperuste perustuu uhanalaiseen kasvilajistoon mineraaleista, kivilajista tai piihappoköyhyydestä riippumatta. Myös tutkimusmenetelmät, jotka eivät vaaranna suojeluperustetta olisi sallittava myös esityksessä mainittujen geologisen ominaisuuden sisältämällä alueilla (kohdentuen joko pintapaljastumiin tai maapeitteen alla olevaan kallioperään).

GTK pyytää myös selventämään suojeltavien alueiden rajausperusteita sekä mahdollisia vastuita liittyen uhanalaisten ja harvinaisten kasvien kartoittamiseen ja niiden esiintymisen selvittämiseen ennen tutkimuksia. Mahdolliset selvitystarpeet ja niiden vaikutukset geologisille tutkimuksille voivat kohtuuttomasti hankaloittaa perustutkimuksen tekemistä lakiesityksessä mainituilla alueilla.

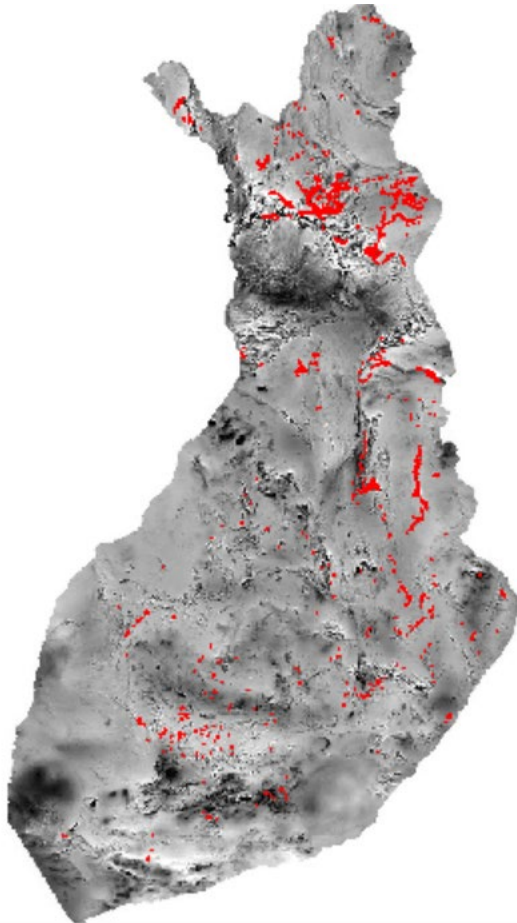
GTK pitää hyvänä, että geologinen tutkimus on jatkossakin mahdollista luonnonsuojelualueilla. Geologisten tutkimusten suorittamiseksi luonnonsuojelualueilla on joissain tapauksissa oltava mahdollista myös koneellisesti suojeluarvoja vaarantamatta. Koneellinen näytteenotto on ainoa keino selvittää kallioperän koostumus, erityisesti peitteisillä kallioalueilla, joissa varsinaisia kalliopaljastumia on vain vähän tai ei ollenkaan.

Huomiot kaivannaisalan raaka-aineiden saatavuuteen. Tyypillisesti emäksisiin ja ultraemäksisiin kivilajeihin liittyy merkittävää mineraalipotentiaalia. Hallituksen esityksessä mainittujen kivilajien esiintymisalueet ovat kiinnostavia malminetsinnän, kaivostoiminnan ja kiviainestuotannon kannalta. Kivilajeihin liittyy Suomessa EU:n kriittisten raaka-aineiden listalta löytyvät koboltti, platinaryhmän metallit, vanadiini, titaani ja magnesium. Lisäksi ne ovat keskeisiä nikkelin ja kuparin isäntäkiviä. Myös

4.10.2022

kaivoslain mukaisista mineraaleista vuolukivet esiintyvät näillä alueilla. Kiviaineksista erilaisten murskeiden raaka-aineet ja kiuaskivet ovat usein emäksisiä tai ultraemäksisiä. Kotimaisen metsäteollisuuden käyttämät talkki jalostetaan ultraemäksisistä kivistä. Samoin ultraemäksisten kivien käyttöä hiilidioksidin sitojana tutkitaan parhaillaan. Suojelupäätös 67§ mainitussa laajuudessa ilman tarkennuksia vaarantaa näiden mineraalien etsintää ja hyötykäyttöä, joilla turvataan tulevaisuuden raaka-ainelähteitä ja huoltovarmuutta EU:ssa ja Suomessa.

Eri regulaatioiden yhteisvaikutus. Eri ministeriöissä on valmistelussa useita lakiesityksiä, joilla on vaikutusta GTK:n suorittamaan perustutkimustoimintaan (ml. esimerkiksi koneellinen näytteenotto) ja laajemmin kaivannaisalan toimintamahdollisuuksiin. Olisi tärkeää, että lakien yhteisvaikutus otettaisiin huomioon ja muutokset koordinoitaisiin keskitetysti, jotta lakimuutosten kokonaisvaikutus ei estäisi tai merkittävästi häiritäisi GTK:n perustutkimustoiminnan toteuttamista tai laajemmin kaivannaisalan toimintamahdollisuuksia.

Kuva 1. Kartassa punaisella värillä merkityt alueet edustavat emäksisiä-ultraemäksisiä sekä serpentiniittisiä kivilajivyöhykkeitä (lähde GTK DigiKp200). Taustakuvana on magneettinen matalalentokartta.

4.10.2022

Espoossa

Saku Vuori
Johtaja, Tiede ja innovaatiot

Kokkolassa

Olli Breilin
Johtaja, Operatiiviset yksiköt

Jakelu

Kimmo Tiilikainen
Saku Vuori
Olli Breilin
Asko Käpyaho
Aleksi Salo
Jukka Konnunaho
Tapio Halkoaho